

До протоколу № 214
від 02 вересня 2026 року

ВИСНОВОК

до проекту Закону України
«Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення рівня
володіння українською мовою іноземними громадянами»
(реєстр. № 15261 від 20.05.2026)

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій (далі – Комітет) за дорученням Голови Верховної Ради України Р. Стефанчука на своєму засіданні 2 вересня 2026 року (протокол № 214) розглянув проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення рівня володіння українською мовою іноземними громадянами» (реєстр. № 15261 від 20.05.2026), поданий народним депутатом України М. Потураєвим та іншими народними депутатами України, і зазначає таке.

Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики визначений головним з опрацювання цього законопроекту.

У пояснювальній записці зазначено, що метою проекту Закону є створення правових та організаційних підстав проведення іспитів на рівень володіння українською мовою для іноземних громадян в Україні та за кордоном, вдосконалення процедури визначення рівня володіння державною мовою.

Законопроект стосується предмета відання Комітету в частині нормативно-правового регулювання сфери освіти, визначення повноважень центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, а також запровадження механізму визначення та підтвердження рівня володіння українською мовою як іноземною.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) звертає увагу на те, що запропонована законопроектом зміна термінології («державна мова» на «українська мова») не повною мірою узгоджується з положеннями Конституції України та чинним законодавством у сфері освіти, де використовується поняття «державна мова». На думку ГНЕУ, вимога щодо набуття громадянства України має стосуватися володіння саме державною мовою, а не українською мовою як іноземною.

ГНЕУ також зазначає, що окремі положення законопроекту щодо повноважень Національної комісії зі стандартів державної мови дублюють чинні норми Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», у зв'язку з чим пропонує виключити такі положення або чітко розмежувати їх із чинним правовим регулюванням.

Крім того, ГНЕУ вказує на наявність внутрішніх неузгодженостей у законопроекті. Зокрема, законопроект одночасно надає Національній комісії повноваження визначати класифікацію рівнів володіння українською мовою як іноземною та водночас безпосередньо закріплює такі рівні в законі. Також звертається увага на неузгодженість положень щодо порядку оскарження результатів іспитів для іноземців.

Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, визначений головним з опрацювання цього законопроекту, розглянув на своєму засіданні проект акта (протокол № 195 від 11.06.2026) та ухвалив рішення рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду в першому читанні ухвалити зазначений законопроект за основу з доопрацюванням його положень до другого читання відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України.

Міністерство освіти і науки України не має пропозицій та зауважень до законопроекту.

Міністерство фінансів України зазначає, що законопроект потребує доопрацювання, оскільки не відповідає положенням частини першої статті 27 Бюджетного кодексу України, згідно з якою до законопроекту, прийняття якого призведе до зміни показників бюджету, суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний додати фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки), а також пропозиції змін до законодавчих актів України щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету.

Національна комісія зі стандартів державної мови повідомляє, що підтримує зазначений законопроект.

Державна міграційна служба України в цілому підтримує концепцію законопроекту, однак висловлює низку пропозицій щодо його доопрацювання, які стосуються зокрема:

Уточнення кола осіб, які мають право на безоплатне складення іспиту. ДМС звертає увагу, що Закон України «Про громадянство України» передбачає право на прийняття до громадянства лише для осіб, яких визнано біженцями чи яким надано притулок в Україні. Натомість особи, які потребують додаткового або тимчасового захисту, такого права не мають. Водночас, з урахуванням положень Конвенції про статус біженців 1951 року, ДМС пропонує передбачити безоплатне складення іспиту з української мови як іноземної лише для осіб, яких визнано біженцями чи яким надано притулок в Україні, а не для всіх категорій осіб, зазначених у законопроекті.

Викладення частини восьмої статті 48 у новій редакції, якою пропонується встановити, що:

складання іспиту на рівень володіння державною мовою для громадян України є безоплатним;

складання іспиту на рівень володіння українською мовою як іноземною для іноземців та осіб без громадянства є платним;

складання такого іспиту для осіб, яких визнано біженцями чи яким надано притулок в Україні, є безоплатним.

Уніфікації термінології. ДМС зазначає, що у законодавстві України не використовується термін «іноземний громадянин». Закони України «Про громадянство України» та «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» оперують поняттями «іноземець» та «особа без громадянства». У зв'язку з цим пропонується у назві законопроекту слова «іноземними громадянами» замінити словами «іноземцями та особами без громадянства».

Офіс підтримки адаптації законодавства України до положень права Європейського союзу зазначає, що правовідносини, які плануються врегулювати законопроектом, не регулюються правом ЄС та Угодою про асоціацію з ЄС.

Підкомітет з питань освіти впродовж життя та позашкільної освіти і адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу на своєму засіданні від 17 серпня 2026 року розглянув проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення рівня володіння українською мовою іноземними громадянами» (реєстр. № 15261 від 20.05.2026), поданий народним депутатом України М. Потураєвим, іншими народними депутатами України, надані до нього експертні висновки та пропонує Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за результатами його розгляду на засіданні Комітету ухвалити рішення рекомендувати Верховній Раді України прийняти зазначений проект Закону за основу.

Заслухавши та обговоривши інформацію голови підкомітету з питань освіти впродовж життя та позашкільної освіти і адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу Р. Грищука та широко обговоривши законопроект, **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення рівня володіння українською мовою іноземними громадянами» (реєстр. № 15261 від 20.05.2026), поданий народним депутатом України М. Потураєвим та іншими народними депутатами України, за результатами його розгляду в першому читанні прийняти за основу.

2. Направити цей Висновок до Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, визначеному головним з підготовки цього законопроекту.

Голова Комітету

Сергій БАБАК